

ресурс]. – Режим доступу: www.ipr.org.ua/upload/Education.doc

11. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо визнання неформальної освіти) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54026

12. Проект концепції розвитку освіти України на період 2015 – 2025 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/doc/files/news/435/43501/project_30102014.doc

13. Указ Президента України "Про Національну доктрину розвитку освіти" від 17 квітня 2002 року, N 347/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/2827/>

14. Якубенко В. Проблеми та перспективи розвитку освіти дорослих в Україні / В. Якубенко, Р. Берлінг [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://visnik.knteu.ua/files/2011/02/14.pdf>

Стаття надійшла до редакції 30/09/2016

УДК 371.314

І. О. Яблочнікова,

кандидат педагогічних наук

(Інститут вищої освіти НАПН України)

vvkfek@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ-ФІНАНСИСТІВ НА МАЛЬТІ

Анотація

У публікації розкрито організаційні аспекти щодо здійснення підготовки та формування професійної компетентності магістрів фінансової сфери у вищих навчальних закладах країн Європи, зокрема на Мальті, а також з'ясовано можливість запозичення відповідного позитивного досвіду закордонних колег у систему вищої освіти України.

Ключові слова: професійна підготовка магістрів-фінансистів, формування компетентності фінансистів, вища професійна освіта в європейських державах.

Summary

The publication reveals a set of organizational aspects related to the implementation of training and formation of professional competence of masters in finance higher education of Europe, including Malta, and the possibility of borrowing reasonably appropriate positive experience of foreign colleagues in higher education in Ukraine.

Key words: training of masters-financiers financiers formation of competence, higher vocational education in European countries.

Постановка проблеми. Нині досить суттєво зросли вимоги щодо кваліфікації економістів та фінансистів, на плідну й продуктивну працю яких розраховують представники топ-менеджменту, а також пересічні працівники установ, підприємств і організацій. В умовах економічної кризи матеріальні, фінансові та інші види ресурсів потребують ретельного обліку, аналізу й оптимізації їх використання під час здійснення виробничої діяльності в переважній більшості галузей соціально-економічних відносин. Зокрема, достатній рівень фінансового забезпечення, його планування і прогнозування дозволяє різного роду бізнес-структурам нормально існувати й набувати сталого розвитку.

Система вищої освіти є невід'ємною складовою суспільства, а тому бере активну участь у боротьбі з кризовими явищами в економіці й відповідно не може бути стороннім спостерігачем стосовно цих процесів. Перед освітянами України на цьому історичному етапі постає низка важливих завдань, вирішення яких адекватно сприятиме перемозі над зазначеними вище негативними явищами. Оновлення кадрового потенціалу держави, якісне зростання якого відбувається за безпосередньої участі працівників освітньої сфери, модернізація структури й змісту реалізації педагогічних процесів визначають компетентність фахівців, котрі мають швидко реагувати на динамічні зміни ситуації в економічній й фінансовій сферах. А наукові дослідження в галузі розробки дієвих методів, принципів, технологій та засобів впливу на економіку і фінанси сприяють озброєнню

випускників вишів інструментами для сумлінного виконання ними посадових обов'язків.

Такі проблеми корелюють із парадигмою розвитку українського суспільства, однак, по суті справи, є наднаціональними. Самотужки подолати негативні явища й наслідки світової економічної кризи не можливо. Вирішити цей комплекс завдань може лише світова спільнота. Цьому також сприяє обмін позитивним досвідом, у тому числі й діяльності в сфері вищої професійної освіти. Україна прагне стати рівноправним членом Європейського Союзу, визнає європейські цінності, а тому аналіз позитивних аспектів діяльності освітан окремих держав Європи та їх запозичення, на нашу думку, є цілком природнім [1].

Аналіз досліджень та публікацій. Вітчизняні й закордонні науковці-педагоги й раніше приділяли увагу питанням, що стосувалися успішного формування професійної компетентності спеціалістів взагалі, й економіко-фінансового профілю зокрема. Про цей факт свідчать наукові й науково-методичні публікації таких дослідників, як Г. Астапова, Д. Бабашев, О. Воронкова, М. Головань, І. Демура, Ю. Деркач, Л. Дмитриченко, Л. Дибкова, А. Дорофєєв, А. Єпіфанов, Р. Квасницька, Г. Копил, В. Кремінь, Н. Ничкало, В. Онушкін, С. Пілецька, Г. Старостенко, Г. Чепорова, С. Яблочников [2]. Вони, по суті справи, у свій час здійснили обґрунтування ефективних шляхів модернізації економічної й фінансової освіти в Україні, а також у інших пострадянських державах. Однак, на жаль, до системного аналізу позитивного досвіду закордонних колег, зокрема європейських, у зазначеній вище проблемі вітчизняні науковці-педагоги майже не вдавались.

Як виняток є науково-методичні публікації Л. Отрощенко, яка досліджувала структуру й зміст підготовки фахівців зовнішньоекономічного профілю в установах вищої освіти Німеччини, а також В. Третька, що приділив увагу системі підготовки у ВНЗ магістрів-міжнародників. Тобто, керівництво освітньої галузі України під час формулювання рекомендацій стосовно ефективного використання закордонного досвіду з метою реформування вітчизняної системи вищої освіти та інтеграції її до європейського простору фактично не мало адекватної організаційно-методичної бази у вигляді результатів науково-педагогічних досліджень вітчизняних науковців. Мабуть, це стало одним з факторів прояву ознак кризових явищ у вищій фінансово-економічній освіті.

Однак, працівники освітньої сфери європейських країн, в тому числі й Мальти, мають успіхи і здобутки в забезпеченні досить високого рівня якості формування сукупності теоретичних знань, практичних умінь та навичок фахівців-фінансистів, а також традиції здійснення відповідної педагогічної діяльності в галузі вищої освіти. Наслідки успішної реалізації підготовки такого роду та кваліфікації спеціалістів у мальтійських вишах, застосування ними на практиці здобутих професійних навичок віддзеркалюється в конкретних справах та визначають рівень розвитку соціально-економічних відносин цієї південно-європейської держави. На жаль, організаційні аспекти і методологічні принципи гарантування відповідної компетентності фінансистів освітянами Мальти залишилися поза увагою вітчизняних науковців-педагогів.

Метою статті є аналіз організаційних аспектів формування професійної компетентності фахівців фінансової сфери у південних європейських країнах, зокрема на Мальті, а також з'ясування можливості успішного запозичення відповідного позитивного досвіду із адаптацією його до українських реалій.

Основний матеріал дослідження. У публікації ми зупинимося на відповідних аспектах підготовки магістрів-фінансистів на Мальті. Потрібно зазначити, що це – досить невелика за площею території й чисельністю населення європейська держава. Вищу освіту тут можна отримати лише в одному державному університеті й двох інститутах, а також у декількох представництвах закордонних бізнес-шкіл та ВНЗ.

Тому, на нашу думку, є сенс приділити увагу саме освітній діяльності Мальтійського університету, котрий пропонує чисельні програми, в тому числі й магістерські, для здобуття вищої освіти. Такі програми реалізуються в межах як денної, так і вечірньої форм навчання. Рівень викладання в цьому виші традиційно є вельми високим. Для навчання на Мальті, яке здійснюється виключно англійською мовою, приїжджають студенти з усієї Європи. У багатьох заможних родин Старого Світу вважається за престижне навчання дітей саме у цій острівній державі.

Система вищої професійної освіти Мальти в багатьох нюансах її функціонування є відповідною освітнім системам інших європейських країн, але й має низку особливостей, на які, на нашу думку, потрібно звернути увагу в цій публікації. Підсумком першого етапу навчання в мальтійських вишах є отримання тим, хто успішно закінчив університет, диплома бакалавра. Реалізувати це можливо, опанувавши відповідний курс протягом трьох років. На мальтійському архіпелазі в наявності також так звана "просунута" версія такого ступеня – "бакалавріат із відзнакою". Залежно від конкретної спеціальності термін навчання за подібними академічними програмами сягає чотири-п'ять років. Другий рівень вищої освіти фактично відповідає реалізації магістерських програм у інших європейських країнах, однак термін навчання на цьому етапі на Мальті дещо відрізняється. У мальтійському університеті магістри навчаються від одного до трьох років. Після завершення навчання випускники можуть вступати до вишу на відповідні до обраного фаху програми з підготовки докторів філософії.

Потрібно зазначити, що до магістратури без перешкод приймають, як правило, тільки випускників бакалаврських зазначених нами вище "програм з відзнакою". В окремих випадках ті, хто має лише диплом про наявність звичайного ступеня бакалавра, можуть бути теж зараховані до магістратури. Однак попередньо цим абітурієнтам потрібно опанувати протягом одного навчального року спеціальну підготовчу програму, а також, у випадку її успішної реалізації, скласти низку вступних іспитів. Ступінь магістра на Мальті присуджується випускникам ВНЗ після засвоєння відповідного змісту програми та обов'язкової захисту магістерської дисертації.

Останній етап навчання у вишах Мальти – докторантура. У цій острівній державі в наявності три варіанти докторських ступенів: MD, LL.D та Ph.D. Перша з перерахованих нами вище – доктор медицини. Вона може бути присуджена випускнику медичного факультету університету, друга – доктор юриспруденції, яка надається випускникам факультету права. Обидві зазначені програми розраховані на 5–6 років навчання та передбачають захист докторської дисертації. Ступінь Ph.D (доктор філософії) набувають у всіх інших галузях наукових знань після трьох років навчання на відповідній університетській програмі та захисту докторської дисертації.

Мальтійський університет (University of Malta) було засновано єзуїтами у 1594 році як Collegium Melitense. Статус університету він набув у 1769 році. До системи вищої освіти Мальти входять також започаткований у 1987 році Інститут туризму (The Institute of Tourism Studies) та Коледж мистецтв, наук і технологій (Malta College of Arts, Sciences and Technology). Що ж стосується University of Malta, то це порівняно невеликий за загальною кількістю студентів, однак досить відомий у світі вищий навчальний заклад. Тут постійно навчається десять тисяч осіб, з яких приблизно 10% є іноземцями майже з 80 держав світу. Досить багато іноземців приїжджають на Мальту за програмами обміну (академічної мобільності) на один-два семестри. Університет підтримує партнерські відносини з багатьма вишами США, Франції, Великобританії.

У структурі цього університету десять факультетів і спеціалізованих інститутів і центрів. Студенти тут вивчають гуманітарні науки (англійська мова, антропологія,

мистецтвознавство, історія цивілізації, міжнародні відносини, психологія, соціологія, філософія тощо), основи комерції (банківська справа та фінанси, бухгалтерський облік, маркетинг, менеджмент, економіка), природні та точні науки (фізика, хімія, математика, біологія, комп'ютерні науки), право, педагогіку, теологію.

Різноманітні за структурою та змістом магістерські програми з підготовки фінансистів реалізуються на факультеті економіки, менеджменту та бухгалтерського обліку University of Malta. До переліку таких програм входять: “Магістр з бухгалтерського обліку” (денна та вечірня форми навчання), “Магістр у галузі банківської справи та фінансів” (вечірня форма навчання – термін реалізації 5 семестрів), “Магістр у галузі страхування та управління ризиками” (вечірня форма навчання – термін реалізації 5 семестрів), “Магістр у галузі державної політики” (денна та вечірня форми навчання – термін реалізації 6 семестрів), “Магістр в галузі управління” (вечірня форма навчання – термін реалізації 5 семестрів).

Магістерські програми в галузі економіки й фінансів в University of Malta реалізуються досить давно. Вони отримали широке визнання з боку академічної спільноти і ринку праці. Випускниками цих програм укомплектовані фінансові відділи в приватному і державному секторах, банки, фінансові компанії, міністерства, міжнародні організації, аудиторські фірми на Мальті та за кордоном. Одним з прикладів подібної програми є магістратура за спеціальністю “Магістр з бухгалтерського обліку”. Назва цієї програми адекватно віддзеркалює її структуру і зміст. Її родзинкою є те, що усі елементи налаштовують майбутніх фінансистів на практичну діяльність по формуванню економічної політики фінансових установ, спрямовану на заощадження ресурсів та їх ретельний облік. Управлінський аспект відповідно до мети також є одним із основних. Друга особливість програми – підготовка до навчання в докторантурі. Загальний обсяг – 120 кредитів, що реалізуються магістрантами протягом чотирьох семестрів (двох навчальних років).

На першому курсі магістратури в першому семестрі викладаються такі основні курси: “Окремі аспекти фінансової звітності” (10 кредитів ECTS), “Оподаткування” (10 кредитів ECTS), “Законодавство в галузі корпоративних і фінансових послуг” (5 кредитів ECTS), а також додатковий – “Прикладні дослідження та інструменти для бізнесу” (5 кредитів ECTS). У другому семестрі першого курсу обов'язковими курсами є: “Фінансовий менеджмент – I”, “Управлінський облік – I”, “Дослідження проблем в галузі бухгалтерського обліку” (кожен по 5 кредитів ECTS). Крім того, в наявності факультативні – “Фінансові інструменти та аналіз ризиків”, “Облік у державному секторі”, “Міжнародний облік”, “Міжнародне оподаткування”, “Фінансовий облік на малих підприємствах”, “Підприємництво та інновації” (кожен по 5 кредитів ECTS). З переліку факультативних ті, хто навчається в магістратурі, обирають не менше ніж чотири навчальні курси. Таким чином, у магістрів формуються фундаментальні засади та підґрунтя наукового розуміння реалізації соціально-економічних процесів, а також навички здійснення їх системного аналізу.

На другому курсі навчання за цією магістерською програмою таких магістральних навчальних курсів п'ять: “Фінансовий менеджмент – II”, “Управлінський облік – II”; “Управління ризиками та професійний бухгалтерський облік”; “Ділова етика та корпоративне управління”; “Сучасні проблеми та розробки в галузі бухгалтерського обліку” (кожен по 5 кредитів ECTS). Перші чотири з них викладаються в першому семестрі другого курсу, а останній – у другому семестрі. Крім того, тридцять кредитів ECTS відводиться на підготовку та захист магістерської дисертації.

Як стверджується на офіційному сайті університету, студенти, що успішно закінчили цю програму магістерської підготовки фінансистів, мають бути у змозі:

– критично аналізувати, оцінювати фінансовий стан підприємства чи організації та

наявні фінансові зобов'язання, а також вирішувати інші актуальні питання в контексті світового передового досвіду й поточної економічної ситуації;

- адекватно оцінювати складні активи й зобов'язання, а також інтерпретувати події та проблеми в галузі фінансової звітності, зокрема, в межах правил міжнародного обліку;

- здійснювати підготовку комплексу документів, що входять до консолідованої фінансової звітності;

- реалізовувати податковий облік бізнесових операцій відповідно до мальтійської податкової системи та чинних директив Європейської Унії;

- консультувати клієнтів з важливих рішень у галузі фінансового управління, що мають бути прийняті керівництвом різних підприємств, установ та організацій, зокрема ті, котрі стосуються визначення фінансових цілей цих об'єктів і розробки ефективних стратегій для успішного досягнення мети;

- обирати різноманітні методи оцінки, а також визначати характер зв'язку між стратегічним плануванням та процесами створенням доданої вартості, під час здійснення аналізу із застосуванням практичних додатків;

- використовувати на практиці методи складного управлінського обліку для реалізації детальних розрахунків і генерувати відповідні адекватні рішення;

- аналізувати всі аспекти організаційної діяльності із використанням масиву засобів визначення продуктивності, генеруючи звіти, які можуть допомогти під час розробки і реалізації на практиці стратегії організації та установ;

- розуміти та реально застосовувати на практиці чинне законодавство, що стосується надання фінансових послуг на Мальті та в ЄУ;

- визначати, кількісно оцінювати ризик діяльності бізнес-організацій, ефективно керувати ними та здійснювати моніторинг їхньої діяльності державними структурами;

- сприймати світ бізнесу, як сукупність соціально-економічних відносин, котрі потребують адміністрування, для попередження зловживань владою та підтримки відповідних форм співробітництва;

- з'ясувати умови для здійснення ефективного корпоративного управління й аналізувати напрями діяльності, за якими воно активно розвивається в останній час;

- обирати актуальну тему наукового дослідження в галузі фінансового обліку та управління, формулювати пропозиції, що передбачають досягнення адекватних цілей, а також котрі ґрунтуються на результатах здійснення системного аналізу й застосування відповідної методології.

Як було зазначено нами вище, навчальний процес здійснюється англійською мовою. Для магістрантів є реальна можливість, навчаючись за цією програмою, отримати подвійний диплом в одному із закордонних університетів-партнерів. У цьому випадку магістранти, завершуючи перший рік навчання на факультеті економіки, менеджменту та бухгалтерського обліку University of Malta, продовжують його протягом другого року за кордоном. І лише згодом захищають магістерську дисертацію.

Іншим прикладом реалізації магістерської програми з підготовки фахівців у галузі фінансів у Мальтійському університеті є програма "Магістр банківської справи та фінансів" (вечірня форма навчання). Ця програма має обсяг 90 кредитів ECTS та реалізується протягом п'яти семестрів. Вона розрахована на тих, хто має бажання підвищити власну професійну кваліфікацію без відриву від основної діяльності, або ж вирішив спробувати себе в науці та планує в подальшому навчатися в докторантурі.

Досить цікавою є структура магістерської програми, як, до речі, й декількох інших програм, зокрема таких, як "Магістр у галузі страхування та управління ризиками" та "Магістр у галузі публічного управління". Основна частина її змісту відведена підготовці та

захисту магістерської дисертації. На виконання такого завдання магістрантам відведено аж сімдесят кредитів ECTS і лише п'яти кредитів сягає основний навчальний курс "Інструменти для прийняття бізнес-рішень". Решта курсів – факультативні, обсяг яких 15 кредитів ECTS, а зміст визначається радою директорів залежно від обраної магістрантом теми реалізації наукового дослідження.

Ті, хто навчається за магістерською програмою "Магістр у галузі страхування та управління ризиками" (обсяг 90 кредитів ECTS, вечірня форма навчання), в якості основного також опановують навчальний курс "Інструменти для прийняття бізнес-рішень", однак зміст сукупності факультативних дисциплін є дещо іншим, у порівнянні з програмою "Магістр банківської справи та фінансів", та спрямований на вирішення майбутніми фахівцями практичних на наукових задач з управління ризиками. Студенти програми "Магістр в галузі публічного управління" опановують три основних курси "Порівняльні та теоретичні аспекти державної політики" (під час першого року навчання), а також "Компаративне управління" і "Компаративні проблеми у галузі державного управління" (кожен обсягом по 30 кредитів ECTS). Для вступу на зазначені вище магістерські програми претенденти повинні мати диплом бакалавра із відзнакою в аналогічній або ж досить близькій науковій галузі. Відповідність рівня кваліфікації абітурієнтів вимогам визначає сенат University of Malta.

Перераховані нами навчальні програми, забезпечують ринок праці не лише Мальти, а й багатьох інших країн Європи та світу висококваліфікованими фахівцями в галузі фінансів, котрі здатні забезпечити і власний добробут, і добробут держави та суспільства. Досить схожими на мальтійську є системи вищої професійної освіти, й зокрема магістерська підготовка фінансистів, у інших південно-європейських країнах. Однак у зв'язку із обмеженнями щодо обсягів статті, ми їх основні аспекти розглянемо в інших публікаціях.

Висновки. Мальтійська вища професійна освіта, зокрема фінансова, має суттєві здобутки. Її структура та зміст фактично вписуються в поширені в Європі освітні стандарти. Однак, саме особливості організації підготовки магістрів у ВНЗ Мальти, що враховують і загальноєвропейські тенденції, і національний "колерит" фінансової сфери, дозволили забезпечити відповідний рівень якості, престиж і визнання дипломів у більшості країн світу, а також гарантоване працевлаштування випускників на батьківщині й за кордоном.

Розглянуті нами в цій публікації організаційні аспекти магістерської підготовки та формування професійної компетентності магістрів-фінансистів у цій південній європейській державі надають можливість вітчизняним педагогам запозичити позитивний досвід закордонних колег, з метою успішного впровадження його у освітній сфері України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яблочнікова І.О. Аспекти організаційного управління вищою професійною освітою / С. Л. Яблочніков, І.О. Яблочнікова // 36. наук. праць Бердянського держ. пед. ун-ту (Пед. науки). – 2013. – №4. – С. 166–174.
2. Яблочніков С. Л. Аспекти професійної підготовки у ВНЗ фахівців економічного профілю/ С. Л. Яблочніков // Наукові записки Ніжинського держ. ун-ту ім. М. Гоголя (Псих.-пед. науки). – Ніжин : НДУ, 2012. – №3. – С. 136 – 139.

Стаття надійшла до редакції 31.08.2016